

УДК 323.2:004

Крусян Роман Андрійович

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри євроінтеграційної політики

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Krusian Roman

Candidate of Law Sciences,

Associate Professor of the Department of European Integration Policy

The Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0009-0001-0523-7774

DOI: 10.25313/2617-572X-2024-2-9676

ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY IN THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION THROUGH THE PRISM OF PUBLIC ADMINISTRATION

Анотація. Вступ. У сучасних умовах глобалізації та стрімкого розвитку демократичних цінностей, процес євроінтеграції набуває важливості не лише як шлях до економічного зростання, а і як каталізатор змін у суспільстві та його управлінні. Громадянське суспільство, взаємодіючи з владою та іншими інститутами, формує необхідні передумови для сталого та глибокого інтегрування у міжнародну спільноту. Таким чином, аналіз ролі громадянського суспільства у контексті євроінтеграції через призму публічного управління є необхідним для розуміння та покращення динаміки цього процесу та визначення шляхів спільної реалізації глобальних та національних стратегій.

Метою даного дослідження є наукове обґрунтування ролі громадянського суспільства у процесі євроінтеграції з особливим акцентом на взаємодію та вплив на публічне управління. Аналізуючи цей аспект, дослідження спрямоване на виявлення ключових механізмів та інструментів, що сприяють покращенню системи управління та прискоренню інтеграційних процесів.

Матеріали та методи. У роботі використовуються як кількісні, так і якісні методи аналізу. Наукова база ґрунтується на аналізі академічних джерел, статистичних звітів та відповідних наукових джерел. Методологія включає порівняльний аналіз практик громадянського суспільства та публічного управління в країнах, що вже пройшли шлях євроінтеграції.

Результати. Дослідження виявило, що активна участь громадянського суспільства у формуванні та впровадженні реформ сприяє позитивним змінам у публічному управлінні та сприяє ефективнішому інтеграційному процесу. Партнерство між громадянським суспільством та владою виявляється ключовим фактором у забезпеченні відкритості, легітимності та ефективності управлінських рішень.

Перспективи. В статті зазначається необхідність посилення діалогу між урядовими інституціями та громадянським суспільством, спрямованого на створення більш прозорого та відповідального механізму публічного управління. Рекомендації дослідження включають удосконалення законодавчого середовища, сприяння активній участі громадських організацій у прийнятті та реалізації рішень, а також створення платформ для обміну досвідом та найкращими практиками між різними стейкхолдерами. Загальний вектор розвитку спрямований на побудову сталої та демократичної системи управління, яка відповідає високим стандартам європейської спільноти та враховує інтереси громадянського суспільства.

Ключові слова: європейська інтеграція, публічне управління, держава, національні інтереси, Європейський союз, громадянське суспільство, європейські цінності, демократичний розвиток.

Summary. Introduction. In the contemporary context of globalization and rapid development of democratic values, the process of European integration becomes crucial not only as a path to economic growth but also as a catalyst for societal and

governance changes. Civil society, interacting with governmental and other institutions, shapes the necessary prerequisites for sustainable and deep integration into the international community. Therefore, analyzing the role of civil society in the context of European integration through the lens of public administration is essential for understanding and improving the dynamics of this process and determining pathways for the joint realization of global and national strategies.

Purpose. The aim of this study is to provide a scientific justification for the role of civil society in the process of European integration, with a particular focus on interaction and influence on public administration. By examining this aspect, the research aims to identify key mechanisms and instruments that contribute to improving governance systems and accelerating integration processes.

Materials and Methods. This study employs both quantitative and qualitative methods of analysis. The scientific foundation is based on the analysis of academic sources, statistical reports, and relevant scholarly literature. The methodology includes a comparative analysis of civil society and public administration practices in countries that have already undergone the path of European integration.

Results. The research has revealed that active participation of civil society in shaping and implementing reforms contributes to positive changes in public administration and facilitates a more efficient integration process. Partnership between civil society and government emerges as a key factor in ensuring openness, legitimacy, and effectiveness of governance decisions.

Discussion. The article highlights the necessity of enhancing dialogue between governmental institutions and civil society aimed at creating a more transparent and accountable mechanism of public administration. Recommendations from the study include improving the legislative environment, promoting active participation of civil society organizations in decision-making and implementation, and establishing platforms for exchanging experiences and best practices among various stakeholders. The overall development trajectory aims to build a sustainable and democratic system of governance that aligns with the high standards of the European community and considers the interests of civil society.

Key words: European integration, public administration, state, national interests, European Union, civil society, European values, democratic development.

Постановка проблеми. В умовах сучасного світу, де глобалізація та взаємодія між країнами стає все більш невід'ємною частиною розвитку, питання євроінтеграції набуває все більшого значення для країн, які прагнуть активно впроваджувати зміни у своїй політичній, економічній та соціальній сферах. Однак процес євроінтеграції вимагає не лише дипломатичних зусиль та відповідності стандартам Європейського союзу, але й активної участі громадянського суспільства. Громадянське суспільство виступає ключовим агентом в процесі євроінтеграції, і його роль є важливою для забезпечення демократичності та прозорості у публічному управлінні [2, с. 121]. Однак, не дивлячись на потенційно позитивний внесок громадянського суспільства, існують численні проблеми, які гальмують його ефективність та вплив на процес євроінтеграції.

По-перше, дефіцит інформації та низька освіченість громадян в певних країнах щодо процесу євроінтеграції ускладнюють їхню активну участь у прийнятті важливих та вірних рішень. Недостатня взаємодія між владою та громадянами створює пропуск у комунікації, що може призвести до неправильного розуміння та неефективного використання можливостей євроінтеграції. По-друге, важливою проблемою є недостатня розвиненість механізмів громадського контролю за діяльністю влади. Відсутність ефективних інструментів моніторингу та звітності може призвести до корупції та зловживань у публічному управлінні, що загрожує довірі громадян до процесу євроінтеграції. По-третє, потрібна більш активна участь громадянського суспільства у формуванні та реалізації політик

євроінтеграції. Недостатня участь може призвести до відсутності широкого сприйняття та підтримки заходів, які спрямовані на впровадження європейських стандартів та норм.

Узагальнюючи, варто відзначити, що забезпечення активної ролі громадянського суспільства у процесі євроінтеграції через призму публічного управління вимагає вирішення ряду складних завдань, таких як підвищення освіченості, зміцнення механізмів громадського контролю та забезпечення ефективної участі у формуванні та впровадженні політик євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації, спрямовані на вивчення взаємодії громадянського суспільства та процесу євроінтеграції. Зокрема, Болліер Н. [8], Волківський М. [1], Едвардс М. [11], Елгунді Х. [9], Ісмаїл С. [9], Мельник Л. [2], Шуміло О. [5], Фуад З. [9] у своїх дослідженнях фокусують увагу на використанні інформаційних технологій для збільшення відповідного рівня участі громадян у прийнятті рішень та поліпшенні комунікації між владою та громадянами.

Додатково, варто відзначити, що Бугайчук К. [3], Глюклер Дж. [10], Меєр Х. [10], Музичук О. [3], Окуньовська Ю. [4], Рівз М. [15] розглядають ефективність механізмів громадського контролю та їхній вплив на впровадження європейських стандартів у сфері управління й аналізують інноваційні стратегії для підтримки участі громадян у формуванні політик.

Зауважимо також, що Андреева О. [12], Арато А. [6], Бенедикт М. [7], Величко З. [12], Вусик Х. [12], Коєн Дж. [6], Ленда Р. [12],

Лікарчук Н. [12], Удіан П. [14], — розкривають деталі взаємодії між громадянським суспільством та публічним управлінням у контексті євроінтеграційних процесів, а це в свою чергу включає аналіз впливу громадянського активізму на прийняття стратегічних рішень та виявлення труднощів у процесі зміцнення громадянської участі у вирішенні питань, пов'язаних із зближенням з європейськими стандартами.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в розгляді та аналізі актуальних аспектів взаємодії громадянського суспільства та процесу євроінтеграції, спрямованих на встановлення зміцнених зв'язків між громадянами та публічним управлінням. Також дослідження спрямоване на визначення ключових факторів, що впливають на ефективність участі громадян у прийнятті стратегічних рішень щодо євроінтеграції й у висвітленні інноваційних підходів та стратегій, що застосовуються для залучення громадян до діалогу та взаємодії з публічним сектором у контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. У контексті євроінтеграції, громадянське суспільство визначається як ключовий учасник, що взаємодіє з владою та формує демократичні інституції. Його роль стає особливо важливою у питаннях публічного управління, де відбувається взаємодія між громадянами та владою [15, с. 211]. Громадянське суспільство виступає агентом, який сприяє транспарентності, відповідальності та ефективності в управлінні [11, с. 39]. Партисипація громадян у прийнятті рішень та в контролі за діяльністю владних структур стає важливою передумовою побудови сучасної, відкритої та громадянської держави. При цьому, громадянське суспільство виступає не лише як споживач публічних послуг, але й як активний учасник у формуванні стратегій розвитку та вирішенні соціальних проблем. Здатність влади ефективно взаємодіяти з громадянським суспільством є ключовим елементом успішної євроінтеграції України, де важливу роль відіграє взаємодія та довіра між усіма сторонами.

У сучасній світовій спільноті успішно розвиватися може лише демократична держава, у якій ефективно функціонують усі інститути громадянського суспільства [12, с. 771]. Така точка зору обґрунтовується, спираючись на історію розвитку та становлення ліберальних демократій, в яких у громадянського суспільства формуються основні напрямки свого розвитку, при цьому відбувається процес його реформування, здійснюється контроль за владними структурами, тим самим підвищується ефективність функціонування держави, що, у результаті сприяє його успішному розвитку. Тільки при повноцінному формуванні стійкого у своєму розвитку громадянського суспільства, як одного зі складових сучасної демократії,

уможливорює дієвий соціально-економічний та політичний розвиток країни, оскільки вони разом з суспільною сферою утворюють систему, компоненти якої перебувають у взаємодії, стикаючись між собою.

З початку 90-х. років минулого століття поняття «громадянське суспільство» набуває популярності з посиленням демократії, і відкриває широке поле для діяльності в сучасному українському суспільстві. У країнах Західної Європи та США виникає інтерес до громадянського суспільства, як до рушійної сили, здатної призвести до оновлення. Реформи, що відбуваються в країнах, що розвиваються (приватизація, реформи ринкової економіки) призвели до зниження впливу уряду на процеси функціонування громадянського суспільства, що розвивається, а сучасні інформаційні технології створили можливість посилення контактів між громадянами всередині країн, і навіть поза ними [7, с. 26].

Таким чином, визначаючи положення громадянського суспільства у світовій спільноті, відзначимо, що воно є складовою сучасного духу часу, втіленого в реальних державних устроях, та сприяє реалізації різних цілей залежно від історичних умов держави [14, с. 72]. Гіпотеза, що ядром громадянського суспільства є недержавні організації, на наш погляд, не відповідає реальній дійсності. У початковому розумінні поняття «громадянське суспільство» було пов'язане зі значним інтересом до недержавних організацій, які виконують захисні функції суспільних інтересів у наступних сферах: захисту навколишнього середовища, прав людини, захисту прав жінок, спостереження за виборами, боротьби з корупцією, тому на наш погляд, не є правильним ототожнення громадянського суспільства виключно з недержавними організаціями, вірною є думка, що громадянське суспільство охоплює роботу зі всіма організаціями та об'єднаннями, включаючи політичні партії та економічні структури [9, с. 104], адже сьогодні виокремлюються різноманітні групи та суб'єкти, що складають громадянське суспільство.

Громадянське суспільство є мозаїкою різноманітних груп та суб'єктів, які сприяють розвитку демократії, громадянського суспільства та соціальної взаємодії. Наприклад, клуби та соціальні асоціації виступають як платформи для об'єднання людей за спільними інтересами та цілями, надаючи простір для обміну ідеями та діалогу, а благодійні фонди виконують важливу роль у розвитку громадянського суспільства, забезпечуючи фінансову підтримку на різних рівнях для реалізації благодійних та гуманітарних ініціатив. Варто відзначити, що, наприклад, гільдії та профспілки є ключовими для захисту прав працівників та забезпечення справедливих умов праці, а ради підприємців та професійні асоціації сприяють розвитку підприємництва

та об'єднують фахівців для обговорення інновацій та підтримки підприємницької діяльності. Також, групи по інтересах включають в себе різні тематичні спільноти, які об'єднують людей з подібними хобі, переконаннями чи цілями, а групи єдиновірців формуються навколо спільних цінностей, релігійних переконань чи етичних принципів. Знову ж таки, аналітичні центри, неприбуткові організації та незалежні фонди грають роль у забезпеченні об'єктивної інформації, досліджень та експертного аналізу для сприяння розумінню суспільних проблем та прийняття рішень, а групи суспільної адвокації та лобістські неприбуткові організації працюють на захист прав та інтересів громадян перед владою, сприяючи впровадженню змін у законодавстві та політиці на користь громадянського суспільства (Рис. 1) [9, с. 104, 111, 116].

Поширена й ще одна думка, що сильне та розвинене громадянське суспільство здатне зміцнити демократію в країні [6, с. 279]. Активне громадянське суспільство надає неоціненну допомогу у розвитку демократичних відносин, здатне обмежити владу держави, піклуватися про інтереси громадян, брати участь у політичних процесах, що відбуваються, водночас громадянське суспільство здатне відобразити та врегулювати небезпечні політичні процеси.

Основні елементи громадянського суспільства, такі як незалежність громадянського суспільства від держави, автономія по відношенню до офіційних інституцій, ринку та приватної сфери, автономний характер громадянських цінностей, децентралізація, зв'язок з громадськістю [8, с. 51] — існують як на європейському, так і на національному рівні, — українському. Однак і тут

виникають спірні питання, які стосуються концепції громадянського суспільства, які можуть стосуватися як європейського, так і національного рівня. У дискусіях на цю тему висловлюються пропозиції по-іншому подивитися на саму концепцію «європейський рівень» стосовно європейського громадянського суспільства, що в рамках сучасних змін має бути актуальним для України.

По-перше, оскільки ЄС не є державою, то європейське громадянське суспільство менше ризикує втратити свою автономію і потрапити під контроль держави, ніж на національному рівні. Проте, з іншого боку, виникає небезпека, що через часте залучення Європейською комісією організацій громадянського суспільства країн ЄС до співпраці «громадянське суспільство» може втратити свою автономію не через репресивні заходи, а через відсутність необхідного дистанціювання від органів управління. Прихильники такого підходу вважають, що європейське громадянське суспільство може сміливіше та ефективніше, ніж на національному рівні, де воно конкурує з державою за вираження інтересів загального блага, відстоювати свої інтереси. Європейські інститути управління доступні для європейських асоціацій громадянського суспільства зовсім інакше, ніж національні інститути. По-друге, європейське суспільство, якщо припустити, що воно існує «як таке», а не є просто сума суспільств національних держав, — більш орієнтоване на експертизу, що відкриває великі можливості для діяльності громадянського суспільства. По-третє, європейське громадянське суспільство характеризується плюралістичною та децентралізованою структурою домовленостей з національними державами, які залишаються основним визначальним фактором у діяльності Європейського Союзу [13, с. 26, 35, 53].

У контексті євроінтеграції, громадянське суспільство виконує ключову роль у формуванні демократичного середовища та сприяє взаємодії між громадянами, владою та іншими суб'єктами. Основні елементи громадянського суспільства включають громадянські організації, громадські рухи, незалежні ЗМІ, активних громадян та інші структури, які допомагають формувати громадянський діалог і сприяють взаєморозумінню між різними суб'єктами суспільства. У країнах Європейського Союзу, таких як Німеччина, Франція, та Італія, громадянське суспільство активно впливає на формування громадянської свідомості, реалізацію соціальних проектів та участь у процесах євроінтеграції в свою чергу це визначається їхньою активністю у громадських ініціативах, участю у протестах та обговореннях, а також співпрацею з владою та іншими секторами суспільства для досягнення спільних цілей (Табл. 1).

Дійсно, відповідно до вище відзначеного, громадянське суспільство грає ключову роль у процесі

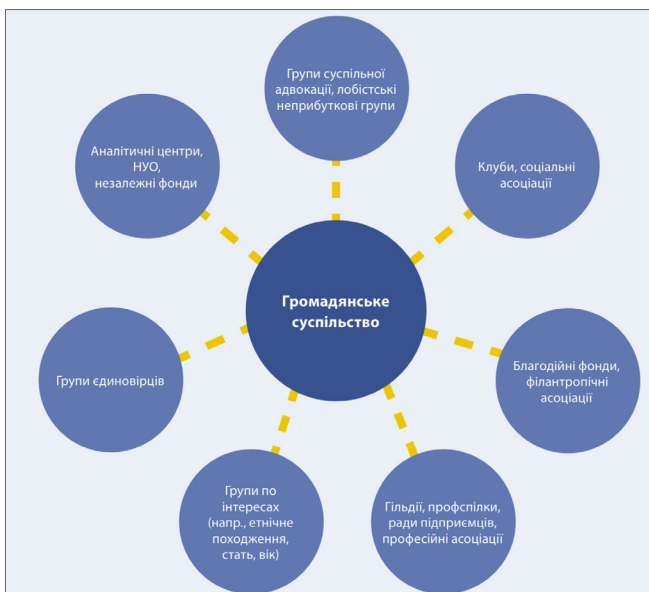

Рис. 1. Групи та суб'єкт, які формують громадянське суспільство

Джерело: узагальнено автором на основі [9]

Таблиця 1

Основні елементи громадянського суспільства відповідно до принципів країн ЄС

Елементи громадянського суспільства	Особливості	Приклади країн ЄС (відповідно до чинного законодавства)
Громадянські організації	Незалежні організації, які працюють для захисту інтересів та прав громадян, реалізації проектів у галузі освіти, охорони здоров'я, екології	Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, Польща, Греція, Швеція
Громадські рухи та ініціативи	Активні групи громадян, які об'єднуються навколо конкретної проблеми чи ідеї та діють для її вирішення	Грецький опір, Жовті жилети в Франції, Весняний рух в Литві, Правозахисна коаліція в Ірландії
Незалежні ЗМІ та інтернет-платформи	Засоби масової інформації, які не залежать від влади та надають об'єктивну інформацію та виражають різні точки зору	Спільна позиція (німецьке агентство), Le Monde (французьке видання), The Guardian (британське)
Активні громадяни з відповідною позицією	Громадяни, які активно беруть участь у громадських процесах, підписують петиції та беруть участь у протестах	«Gilets Jaunes» (Франція), Fridays for Future (Європейський рух за клімат)
Громадські форуми та обговорення	Платформи для вільного обміну ідеями, вираження думок та обговорення важливих суспільних питань	Citizens' Dialogue (Європейська ініціатива), Bürgerforum (Німеччина)
Сприяння громадській освіті та інформаційній грамотності	Організації та ініціативи, які спрямовані на підвищення громадянської освіти та інформаційної грамотності	Centre for Citizenship Education (Польща), Civic Education Trust (Велика Британія)
Електронна петиція та акції	Використання електронних платформ для збору громадської підтримки та обрання важливих питань	ECI (Європейська громадянська ініціатива), change.org (глобальна платформа)
Співпраця з бізнесом та громадянсько-приватним сектором	Громадські організації, які взаємодіють з приватним сектором для сприяння сталому розвитку та корпоративній соціальній відповідальності	Business & Human Rights Resource Centre (Данія), CSR Europe (Європейська асоціація підприємств за корпоративну соціальну відповідальність)

Джерело: власна розробка

євроінтеграції, який передбачає наближення України до європейських стандартів у багатьох сферах, таких як права людини, демократія, економіка, соціальні стандарти, тому науковці відзначили аспекти, які визначають значення громадянського суспільства в цьому контексті:

1. Сприяння демократії та правам людини, — громадянське суспільство є платформою для вираження громадянської волі, захисту прав людини та забезпечення принципів демократії, адже активна участь громадян у прийнятті рішень і контроль за діяльністю влади є необхідною для забезпечення сталого розвитку та дотримання європейських стандартів.

2. Моніторинг влади та боротьба з корупцією, адже громадянське суспільство виконує важливу роль у моніторингу діяльності влади, розкритті корупції та вимаганні відповідальності владних структур, а це важливий аспект для підтримки європейських стандартів у сфері правопорядку та боротьби з корупцією.

3. Розвиток громадянського суспільства, тобто мається на увазі активна робота громадянських організацій, НУО, та інших громадянських ініціатив, що сприяє розвитку громадянського суспільства й є важливим елементом для прийняття та реалізації європейських стандартів.

4. Консолідація громадянського суспільства, тому, що євроінтеграція часто вимагає об'єднання зусиль різних груп та громадських ініціатив для досягнення спільних цілей. Консолідація громадянського суспільства сприяє формуванню єдиної позиції, яка може бути більш ефективною в контексті європейської інтеграції [1, с. 13, 17, 19].

Саме тому в Україні громадянське суспільство, в контексті євроінтеграції, має стати ключовим елементом взаємодії між владою та громадянами, тобто відповідне об'єднання індивідів та організацій має створити сприятливий клімат для ефективного публічного управління. У євроінтеграційному процесі громадянське суспільство виконує важливу роль у сприянні демократії та прозорості, а його активна участь в публічному управлінні забезпечує різноманітність поглядів та інтересів громадян, що є необхідним для вдосконалення законодавства та політик. Також українському громадянському суспільству, варто звернути увагу на те, що в його повноваження входить допомога вдосконалювати публічні служби та забезпечує їх відкритість перед громадянами, саме це сприяє ефективнішому управлінню ресурсами та зменшенню корупції, що є ключовими завданнями в контексті євроінтеграції. Через активну участь громадянського суспільства в процесі прийняття

стратегічних рішень, зміцнюється легітимність та довіра до владних структур й звичайно такий підхід сприяє більш швидкому та ефективному впровадженню європейських стандартів та норм у систему публічного управління.

Необхідно враховувати, що громадянське суспільство не лише виступає в ролі контролера владних структур, але і активно співпрацює з ними в процесі вирішення суспільних проблем та досягнення стратегічних цілей за для побудови конструктивного партнерства між владою та громадянами в контексті євроінтеграції [10, с. 63].

Взаємодія, в Україні, громадянського суспільства та публічного управління у контексті євроінтеграції визначає не лише успіх самого процесу, але й сприяє сталому розвитку суспільства, підвищенню якості життя громадян та зміцненню демократичних цінностей. Відносини держави та інститутів громадянського суспільства в сфері публічного управління можуть бути побудовані у різних формах:

1) громадянське суспільство та держава — два ворожі один одному інститути. Держава відірвана від політичних інтересів більшості населення та спрямована на її жорсткий контроль або навіть придушення. У свою чергу, інститути громадянського суспільства налаштовані вороже до держави і готові до її революційних перетворень;

2) інститути громадянського суспільства та держава гармонійно співіснують — держава виражає всю сферу інтересів більшості громадян, включаючи й політичну, а громадянське суспільство, як правило, у всьому підтримує державу;

3) інститути громадянського суспільства й держава перебувають у відносинах конфліктності та гармонійності співіснування, що постійно змінюється [5, с. 36, 41]. Однак у будь-якій моделі передбачається, що інститути громадянського

суспільства повинні мати стримуючу силу, яка не дозволяє державі порушувати права громадян і видавати інтереси тих, хто при владі за загальні, тобто не створювати конфлікт інтересів.

Для цього українському громадянському суспільству варто врахувати механізми за допомогою яких воно буде якісно та ефективно функціонувати врахувавши принципи євроінтеграції в рамках публічного управління:

1. Партнерство та взаємодія з владою, адже громадянське суспільство виступає як партнер для органів влади, сприяючи взаєморозумінню та обміну інформацією, тобто сприяє покращенню комунікації між громадянами та владою, що є важливим елементом ефективного публічного управління.

2. Моніторинг та контроль, тому, що громадянські організації можуть використовувати свій вплив для моніторингу діяльності влади, виявлення корупції та інших негативних явищ, а це в свою чергу створює систему внутрішнього контролю, яка підвищує відповідальність та прозорість в управлінні.

3. Експертний внесок, адже громадянське суспільство може привнести свій експертний досвід та знання у процес прийняття рішень, тобто залучення експертів із громадянського сектору може сприяти розробці більш обґрунтованих та ефективних стратегій управління.

4. Захист прав та інтересів громадян, — громадянське суспільство виступає за захист прав та інтересів громадян, роблячи акцент на важливості справедливості та рівності, в свою чергу це може призвести до розробки та реалізації політик, спрямованих на задоволення потреб населення.

5. Громадський тиск, адже в певних випадках громадянське суспільство може мобілізувати громадський тиск на владу, спонукаючи до внесення змін у законодавство, тому, що такий громадський тиск може бути важливим механізмом впливу на прийняття конкретних рішень [3, с. 121; 4, с. 63].

Залучення громадян до діалогу та взаємодії з публічним сектором в контексті європейської інтеграції — завдання, що вимагає комплексного підходу. Наприклад, інформаційна кампанія є важливою частиною цього процесу, спрямованою на поширення інформації про переваги інтеграції та її вплив на життя громадян, тобто застосування різних каналів, включаючи традиційні ЗМІ, Інтернет і соціальні мережі, є ключовим для максимального охоплення аудиторії. Також варто звернути увагу на публічні обговорення та консультації, що відіграють важливу роль у взаємодії громадян та публічного сектору. Організація відкритих обговорень й публічних слухань створює платформу для висловлення різних точок зору громадян, дозволяючи їм брати активну участь у формуванні політики. Її електронна

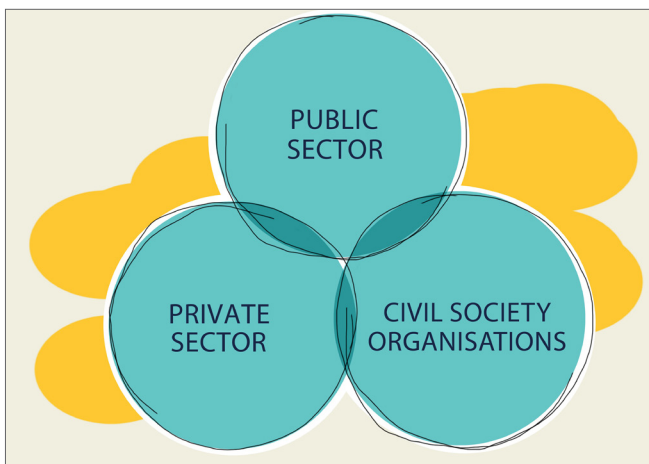

Рис. 2. Форми відносин держави та інститутів громадянського суспільства в сфері публічного управління

Джерело: узагальнено автором на основі джерела [5]

демократія, так як використання електронних платформ та інтернет-голосувань, розширює можливості громадянського участі, забезпечуючи зручний та ефективний засіб висловлення громадської думки.

Відповідно до вище відзначеного, громадянське суспільство є важливим елементом сучасного соціального ландшафту, особливо у контексті процесу євроінтеграції. По-перше, активна участь громадян у формуванні та реалізації політики відображає різноманітні погляди та інтереси різних верств населення, адже це сприяє більш широкому представленню думок та становищ, що є важливим фактором для розвитку демократії та гармонійного суспільства. По-друге, активна громадянська позиція сприяє виробленню ефективних механізмів громадянського контролю над владою та її діяльністю. У контексті євроінтеграції це особливо важливо, оскільки вимагає впровадження та виконання реформ у різних сферах суспільства. Громадянське суспільство виступає як агент, що сприяє трансформації та адаптації країни до європейських стандартів, а його участь в процесі прийняття рішень робить цей процес більш відкритим та демократичним (Табл. 2).

Тому, саме громадянське суспільство відіграє ключову роль у процесі української євроінтеграції, активно взаємодіючи з державним управлінням. По-перше, це проявляється у зміцненні української демократії через активну участь громадян у прийнятті важливих рішень. Громадські організації та активістські групи грають значущу роль у формуванні публічної думки та впливі на реформи. По-друге, сьогодні українське громадянське суспільство стимулює прозорість та відкритість державних інституцій, вимагаючи від них звітності перед громадськістю, тому це сприяє підвищенню ефективності державного управління та забезпеченню прав громадян. По-третє, українські громадські організації виступають як посередники між громадянами та владою, сприяючи обміну інформацією та вирішенню соціальних проблем. Їхній внесок полягає у виявленні та вирішенні проблем, які є ключовими для цілісної

євроінтеграції. По-четверте, громадське суспільство є платформою для обговорення та аналізу законодавчих ініціатив, пов'язаних із євроінтеграцією, тому це сприяє розробці більш якісних та обґрунтованих рішень, що відповідають інтересам українських громадян. По-п'яте, громадське суспільство має можливість моніторити виконання державними органами прийнятих рішень та реформ, що є важливим чинником вдосконалення системи управління в контексті євроінтеграції. По-шосте, співпраця громадянського суспільства із державними органами сприяє підвищенню рівня довіри до владних структур та зміцненню їхньої легітимності в очах громадян.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На формування громадянського суспільства істотно впливають різні чинники, серед яких значний внесок мають економічні, політичні, соціальні, культурні. Отже, під громадянським суспільством слід розуміти сформовану в умовах рівноправного підходу спільність людей та окремих соціальних груп (інститутів), які на альтернативній площині мають саморегульований вплив на суспільство.

Громадянське суспільство виявляє значущий вплив на процес євроінтеграції через призму публічного управління, адже його роль полягає в контролі за діяльністю владних структур та сприянні транспарентності, що є ключовими аспектами будівництва демократії та запобігання корупції. Активна участь громадянського суспільства в публічному управлінні гарантує представленість різноманітних поглядів й інтересів громадян, а це необхідно для формування справедливих та збалансованих рішень, які враховують потреби різних груп населення.

Громадянське суспільство виконує роль каталізатора вдосконалення публічної служби в Україні та сприяє відкритості управлінців перед громадянами. Так підхід допомагає ефективному управлінню ресурсами та зменшенню ризиків корупції, сприяючи втіленню європейських стандартів. Завдяки активній участі громадянського суспільства в процесі прийняття стратегічних рішень,

Таблиця 2

Аспекти громадянського суспільства та їх значення в контексті процесу євроінтеграції

Аспект	Значення у процесі євроінтеграції
Активна участь громадян	Участь у прийнятті рішень, забезпечення прозорості та відкритості процесів влади
Громадянська освіта	Посилення громадянської свідомості, підготовка до активної участі у євроінтеграційних процесах
Моніторинг реформ	Нагляд та оцінка ефективності проведених реформ для підтримки та корекції шляхом громадського контролю
Сприяння ініціативам	Розвиток громадянських організацій, які взаємодіють з владою, формуючи конструктивний діалог
Інформаційна активність	Забезпечення доступу до інформації про євроінтеграцію та стимулювання громадського обговорення

Джерело: власна розробка

підвищується легітимність владних структур та їхня довіра громадянами, тому це є важливим фактором для успішної імплементації європейських стандартів у систему публічного управління. Взаємодія громадянського суспільства та публічного управління є ключовим елементом не лише для успішного завершення українського євроінтеграційного процесу, але і для сталого розвитку

суспільства, зміцнення демократії та підвищення якості життя громадян в Україні.

Узагальнюючи, взаємодія громадянського суспільства та державного управління у контексті євроінтеграції сприяє створенню ефективного та демократичного механізму прийняття рішень, що враховує інтереси громадян та забезпечує сталість соціального та економічного розвитку України.

Література

1. Волківський М.А. Громадянське суспільство в Україні: особливості формування і роль у становленні держави. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 12–20. doi: 10.31558/2519-2949.2023.4.21; URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/download/14873/14772> (дата звернення: 15.02.2024).
2. Мельник Л.А. Європейський досвід ефективної взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 119–124. doi: 10.32702/2306-6814.2019.4.119; URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2019/20.pdf (дата звернення: 13.02.2024).
3. Музичук О.М., Бугайчук К.Л. Сучасна держава і громадянське суспільство: перспективні напрями та форми взаємодії у сфері публічного адміністрування. *Вісник ХНУВС*. 2023. № 3 (102). С. 114–123. doi: <https://doi.org/10.32631/v.2023.3.34>; URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/55af6452-4947-413a-9cfa-8935cee8fcc8/content> (дата звернення: 10.02.2024).
4. Окуньовська Ю.В. Взаємозв'язок е-врядування та громадянського суспільства в Україні. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 60–64. doi: 10.31558/2519-2949.2023.4.8; URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/download/14883/14782> (дата звернення: 09.02.2024).
5. Шуміло О.М. До питання ключових інститутів громадянського суспільства. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2023. № 3. С. 35–43. doi: 10.33766/2524-0323.103.35-43; URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/91a26438-f9ad-406c-b00a-93342f7754e1/content> (дата звернення: 09.02.2024).
6. Arato A., Cohen J.L. *Populism and Civil Society: The Challenge to Constitutional Democracy*. Oxford University Press, 2021. 320 p. doi: 10.1093/oso/9780197526583.001.0001.
7. Benedict M. *The Civil Society Playbook: A Commonsense Plan for a Return to Civility*. Independently published, 2024. 144 p.
8. Bolleyer N. *Civil Society's Democratic Potential: Organizational Trade-offs between Participation and Representation*. OUP Oxford, 2024. 493 p. doi: 10.1093/oso/9780198884392.001.0001.
9. Fouad Z., Elgundi H., Ismail S. *Sustainable Development and the Role of Civil Society*. LAP Lambert Academic Publishing, 2024. 200 p.
10. Glückler J., Meyer H. *Knowledge and Civil Society*. Springer, 2021. 570 p.
11. Edwards M. *Civil Society*. Polity, 2020. 200 p. doi: 10.1007/978-3-030-71147-4.
12. Likarchuk N., Velychko Z., Andrieieva O., Lenda R., & Vusyk H. Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Politicas*. 2023. № 41(76). P. 769–779. doi: 0.46398/cuestpol.4176.45; URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39831/45054> (дата звернення: 11.02.2024).
13. Natil I. *Public Diplomacy and Civil Society Organisations*. Routledge, 2023. 122 p. doi: <https://doi.org/10.4324/9781003441465-1>.
14. Oudiane P. *Governance without parties, civil society in power: Political society versus civil society*. Our Knowledge Publishing, 2023. 280 p.
15. Reeves M. *Global Civil Society: Issues, Challenges and Solutions*. NY RESEARCH PRESS, 2023. 450 p.

References

1. Volkiivskiy, M.A. (2024). Hromadianske suspilstvo v Ukraini: osoblyvosti formuvannia i rol u stanovlenni derzhavy [Civil society in Ukraine: peculiarities of formation and role in the formation of the state]. *Politychne zhyttia*, 4, 12–20. doi: 10.31558/2519-2949.2023.4.21; Retrieved from <https://jpl.donnu.edu.ua/article/download/14873/14772> [in Ukrainian].
2. Melnyk, L.A. (2019). Yevropeiskiy dosvid efektyvnoi vzaiedonii derzhavy ta instytutiv hromadianskoho suspilstva [European experience of effective interaction between the state and institutions of civil society]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 4, 119–124. doi: 10.32702/2306-6814.2019.4.119; Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2019/20.pdf [in Ukrainian].

3. Muzychuk, O. M., & Buhaichuk, K. L. (2023). Suchasna derzhava i hromadianske suspilstvo: perspektyvni napriamy ta formy vzaiemodii u sferi publicznego administruvannia [Modern state and civil society: perspective directions and forms of interaction in the field of public administration]. *Visnyk KhNUVS*, 3 (102), 114–123. doi: <https://doi.org/10.32631/v.2023.3.34>; Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/55af6452-4947-413a-9cfa-8935cee8fcc8/content> [in Ukrainian].
4. Okunovska, Yu. V. (2024). Vzaiemozviazok e-vriaduvannia ta hromadianskoho suspilstva v Ukraini [The relationship between e-governance and civil society in Ukraine]. *Politychne zhyttia*, 4, 60–64. doi: 10.31558/2519-2949.2023.4.8; Retrieved from <https://jpl.donnu.edu.ua/article/download/14883/14782> [in Ukrainian].
5. Shumilo, O. M. (2023). Do pytannia kliuchovykh instytutiv hromadianskoho suspilstva [To the issue of key institutions of civil society]. *Visnyk Luhanskoho navchalno-naukovoho instytutu imeni E. O. Didorenka*, 3, 35–43. doi: 10.33766/2524-0323.103.35-43; Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/91a26438-f9ad-406c-b00a-93342f7754e1/content> [in Ukrainian].
6. Arato, A., & Cohen, J. L. (2021). *Populism and Civil Society: The Challenge to Constitutional Democracy*. Oxford University Press. 320 p. doi: 10.1093/oso/9780197526583.001.0001.
7. Benedict, M. (2024). *The Civil Society Playbook: A Commonsense Plan for a Return to Civility*. Independently published. 144 p.
8. Bolleyer, N. (2024). *Civil Society's Democratic Potential: Organizational Trade-offs between Participation and Representation*. OUP Oxford. 493 p. doi: 10.1093/oso/9780198884392.001.0001.
9. Fouad, Z., Elgundi, H., & Ismail, S. (2024). *Sustainable Development and the Role of Civil Society*. LAP Lambert Academic Publishing. 200 p.
10. Glückler, J., & Meyer, H. (2021). *Knowledge and Civil Society*. Springer. 570 p.
11. Edwards, M. (2020). *Civil Society*. Polity. 200 p. doi: 10.1007/978-3-030-71147-4.
12. Likarchuk, N., Velychko, Z., Andrieieva, O., Lenda, R., & Vusyk, H. (2023). Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Politicas*, 41(76), 769–779. doi: 0.46398/cuestpol.4176.45; Retrieved from <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39831/45054>.
13. Natil, I. (2023). *Public Diplomacy and Civil Society Organisations*. Routledge. 122 p. doi: <https://doi.org/10.4324/9781003441465-1>.
14. Oudiane, P. (2023). *Governance without parties, civil society in power: Political society versus civil society*. Our Knowledge Publishing. 280 p.
15. Reeves, M. (2023). *Global Civil Society: Issues, Challenges and Solutions*. NY RESEARCH PRESS. 450 p.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2024